

VENDIM
Nr. 67, datë 17.11.2015

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Vladimir Kristo	anëtar i	“	“
Sokol Berberi	anëtar i	“	“
Vitore Tusha	anëtare e	“	“
Altina Xhoxhaj	anëtare e	“	“
Fatmir Hoxha	anëtar i	“	“
Gani Dizdari	anëtar i	“	“
Fatos Lulo	anëtar i	“	“
Besnik Imeraj	anëtar i	“	“

me sekretare Edmira Babaj, në datën 18.6.2015 mori në shqyrtim në seancë plenare, mbi bazë dokumentesh, çështjen me nr. 30 Akti, që u përket palëve:

KËRKUES: Fatos Prizreni

SUBJEKT I INTERESUAR: Prokuroria e Përgjithshme

OBJEKTI: Shfuqizimi si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë i vendimeve nr. 956 akti, datë 20.10.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 437, datë 20.4.2012 të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2014-106, datë 23.1.2014 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

BAZA LIGJORE: Nenet 25, 43 dhe 131/f të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, nenet 3, 6 dhe 13 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut, si edhe ligji nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Besnik Imeraj, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkesit, që kërkoi pranimin e kërkesës, dhe pretendimet me shkrim të subjektit të interesuar, që kërkoi pranimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Nga aktet bashkëlidhur kërkesës rezulton se shtetasi Sh.K. (vëllai i kërkesit) është dënuar me vendimin nr. 116, datë 29.3.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër me 4 (katër) vjet burgim për veprën penale “Vrasje me dashje”, të mbetur në tentativë. Ky vendim është ekzekutuar në datën 3.2.2011.

2. Për shkak se ky shtetas vuante nga disa sëmundje, është dërguar që në momentet e para të ekzekutimit të dënimit në ambientet spitalore, fillimisht në Spitalin Rajonal të Shkodrës, më pas në Spitalin e Burgut Tiranë dhe së fundi në Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza”, ku edhe ka ndërruar jetë në datën 22.2.2011.

3. Për këtë ngjarje, në datën 24.2.2011, ka bërë kallëzim Komisariati i Policisë nr. 4 Tiranë, i cili është regjistruar në regjistrin e Prokurorisë së Tiranës me nr. 1351. Pas kryerjes së disa veprimeve hetimore, me vendimin e datës 13.4.2011, Prokuroria ka vendosur “*mosfillimin e procedimit penal për kallëzimin nr. 1351 të vitit 2011*”.

4. Në datën 24.4.2011 vendimi i është dërguar për dijeni vëllait të viktimës Sh.K. kërkesit Fatos Prizreni, i cili në datën 17.5.2011 ka paraqitur ankim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë kundër vendimit të Prokurorisë për mosfillimin e procedimit penal.

5. Me vendimin nr. 956 akti, datë 20.10.2011 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur: “*Refuzimin e kërkesës së kërkesit Fatos Prizreni me objekt: “Ankim kundër vendimit për mosfillimin e procedimit penal” si të pabazuar në ligj.*”.

6. Me vendimin nr. 437, datë 20.4.2012 Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur: “*Lënien në fuqi të vendimit nr. 956, datë 20.10.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.*” Kundër këtij vendimi kërkuesi ka ushtruar rekurs në Gjykatën e Lartë.

7. Me vendimin nr. 00-2014-106, datë 23.1.2014 Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit, për arsye se nuk përmban shkaqe nga ato që parashikon neni 432 i Kodit të Procedurës Penale (KPP).

II

8. **Kërkuesi Fatos Prizreni** i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me kërkesë sipas objektit, me pretendimin se vendimet gjyqësore të kundërshtuara i kanë cenuar të drejtën për një proces të rregullt ligjor, në këto drejtime:

8.1 Është cenuar e drejta e aksesit në gjykatë, për shkak të interpretimit të gabuar që gjykatat i kanë bërë nenit 291 të KPP-së dhe anashkalimit të nenit 58 të KPP-së, i cili i njeh të dëmtuarit ose trashëgimtarëve të tij të drejtën për të kërkuar procedimin e fajtorit. Legjitimitimin e kërkuetit për t’u ankuar e ka konfirmuar edhe vetë organi i akuzës, duke i dërguar atij, me shkresë të veçantë, në adresën e tij, vendimin për mosfillimin e procedimit penal, në të cilin është shprehur edhe e drejta për të paraqitur ankim në gjykatë brenda afatit ligjor.

8.2 Është cenuar e drejta për një ankim efektiv. Neni 13 i KEDNJ-së garanton të drejtën e individit për t’iu drejtuar një autoriteti të brendshëm për të kërkuar zgjidhje efektive lidhur me pretendimet për shkelje të të drejtave të garantuara nga Konventa. Veçanërisht në rastet kur të afërmit e viktimës kanë dyshime lidhur me shkaqet e vdekjes së tij, kuptimi i një mjeti ligjor efektiv kërkon një hetim efektiv dhe tërësor për identifikimin dhe dënimin e personave përgjegjës, duke përfshirë edhe lirinë e të afërmeve për të marrë pjesë në procedurat e hetimit.

8.3 Interpretimi që gjykatat i kanë bërë nenit 291/2 të KPP-së nuk përputhet me kuptimin dhe qëllimin e dispozitave të tjera që garantojnë të drejtat procedurale të palëve në një proces penal. Kjo mënyrë e ndryshme interpretimi dhe zbatimi e dispozitave procedurale ka sjellë për pasojë përjashtimin e kërkuetit nga e drejta e ankimit kundër vendimit të Prokurorisë.

9. **Prokuroria e Përgjithshme**, në parashtrimet me shkrim drejtuar Gjykatës, ka prapësuar sa vijon:

9.1 Qëndrimi i mbajtur si nga ana e organit të akuzës, ashtu edhe nga gjykatat është në përputhje të plotë me parashikimet ligjore të përcaktuara në nenin 291/2 të KPP-së dhe interpretimin që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë i kanë bërë kësaj dispozite.

9.2 Neni 290 i KPP-së përcakton në mënyrë shteruese rrethin e subjekteve që kanë të drejtë t’i drejtohen gjykatës për të kundërshtuar vendimin e mosfillimit të procedimit penal dhe në këtë aspekt çdo zgjerim i rrethit të subjekteve nga gjykata do të nënkuptonte ndërhyrje në sferën legjislative. Nga ana tjetër, instituti i mosfillimit të procedimit (neni 290 i KPP-së) dhe ai i pushimit të çështjes (neni 328 i KPP-së) janë pothuajse të ngjashëm për nga pasojat që sjell vendimmarrja e organit procedues, që janë: mosvazhdimi i aktivitetit hetimor apo atij gjyqësor. Për pasojë, rregullimi i ndryshëm ligjor i institutit të ankimit ndaj vendimit të mosfillimit me atë të ankimit ndaj vendimit të pushimit, nuk rezulton të jetë në përputhje me natyrën e njëjtë të këtyre vendimeve.

9.3 Mosparashikimi i së drejtës së të dëmtuarit për t’u ankuar ndaj vendimit të mosfillimit të procedimit penal, në rastet kur ai nuk ka qenë kallëzuesi i veprës penale, i jep natyrë antikushtetuese nenit 291/2 të KPP-së, pasi një pohim i qartë dhe shterues mbart në vetvete ndalimin e subjekteve të tjera për t’iu drejtuar gjykatës. Në këtë kuptim, gjykatat kishin detyrimin që të bënin vlerësimin kushtetues të kërkesës, duke iu drejtuar Gjykatës Kushtetuese për të vlerësuar kushtetueshmërinë e përmbajtjes së nenit 291/2 të KPP-së.

III Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkesës

10. Gjykata vlerëson se kërkuksi legjitimohet *ratione personae*, në kuptim të rregullimit kushtetues të neneve 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës, *ratione temporis*, pasi kërkesa është paraqitur brenda afatit të parashikuar nga neni 30/2 i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, si dhe *ratione materiae*, pasi pretendimet e paraqitura në kërkesë *prima facie* përfshihen në juridiksionin e Gjykatës Kushtetuese.

B. Për pretendimin për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë

11. Kërkuksi pretendon cenimin e së drejtës së aksesit, për arsye se, sipas tij, gjykatat kanë bërë një interpretim të gabuar të nenit 291 të KPP-së, si edhe kanë anashkaluar nenin 58 të KPP-së, i cili i njeh të dëmtuarit ose trashëgimtarëve të tij të drejtën për të kërkuar procedimin e fajtorit. Po ashtu, ai pretendon se kjo mënyrë e ndryshme interpretimi dhe zbatimi e dispozitave procedurale ka sjellë për pasojë përjashtimin e kërkesës nga e drejta e ankimit kundër vendimit të Prokurorisë.

12. Gjykata i vlerëson të dyja këto pretendime të kërkesës në lidhje me të drejtën për një proces të rregullt ligjor në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës, sipas të cilit kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe interesave të tij kushtetuese dhe ligjore, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Kjo dispozitë sanksionon të drejtën për gjykim, ku e drejta e aksesit, që është e drejta për të vënë në lëvizje gjykatën, përbën një aspekt të saj. Kjo e drejtë kushtetuese, ndër të tjera, ka për qëllim të garantojë shtetasit nga çdo veprim që u shkakton cenim të të drejtave të tyre, pa përjashtuar rastet kur cenimi vjen nga ndonjë akt i administratës shtetërore. Shteti i së drejtës presupozon që çdo ndërhyrje e autoriteteve ekzekutive në të drejtat e individit apo të personave juridikë duhet të jetë objekt i një kontrolli efektiv nga një organ që ofron garantimin e pavarësisë dhe paanësisë gjatë procesit të shqyrtimit të procesit (*shih vendimin nr. 25, datë 28.4.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

13. E drejta e aksesit u garanton subjekteve të cenuara të drejtën t’i drejtohen një gjykate, e cila do t’i dëgjojë pretendimet e tyre dhe do të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik. Gjykata ka vlerësuar vazhdimisht se administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë për t’i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të shqyrtimit të çështjes. Kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal. Në rast se mohohet kjo e drejtë procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesit në gjykatë është, para së gjithash, një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t’iu drejtuar gjykatës (*shih vendimet nr. 52, datë 14.11.2014; nr. 8, datë 26.2.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

14. Gjykata ka theksuar se e drejta për t’iu drejtuar një gjykate nuk është absolute. Kjo e drejtë mund të jetë pjesë e kufizimeve (veçanërisht lidhur me kushtet e pranimi të një apelimi), por këto kufizime duhet të ndjekin një qëllim legjitim dhe mjetet e përdorura duhet të jenë përpjesëtimore me qëllimin që kërkohet të arrihet. Detyrimi për të garantuar të drejtën efektive të aksesit në gjykatë nuk nënkupton thjesht mungesën e një ndërhyrjeje, por mund të kërkojë ndërmarrjen e veprimeve pozitive nga ana e shtetit. Asnjëherë nuk përjashtohet mundësia që interesat e administrimit të drejtë të drejtësisë mund të justifikojnë një kufizim në të drejtën e aksesit në gjykatë. Megjithatë, duke pasur parasysh vendin e rëndësishëm që zë e drejta e aksesit në një shoqëri demokratike, këto kufizime nuk duhet të kufizojnë aksesin në një mënyrë apo shkallë që dëmton thelbin e kësaj të drejte (*shih vendimin nr. 7, datë 27.2.2013 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. GJEDNJ-ja është shprehur se interpretimi i ngushtë i së drejtës së aksesit, që garantohet nga neni 6, § 1 i KEDNJ-së, nuk është në përputhje me objektin dhe qëllimin e këtij parashikimi. Rëndësia e ushtrimit të të drejtave procedurale ndryshon në varësi të qëllimit të veprimeve, të cilat personi në fjalë synon t'i ushtrojë para gjykatave (*shih vendimin e GJEDNJ-së në çështjen Nataliya Mikhaylenko kundër Ukrainës, nr. 49069/11, 30 maj 2013, §37*).

16. Gjykata vëren se kërkuesi, në cilësinë e vëllait të viktimës SH.K., pasi është njohur me vendimin e organit të akuzës për mosfillimin e procedimit penal, lidhur me kallëzimin për shkaqet e vdekjes së viktimës, i është drejtuar gjykatës për kundërshtimin e këtij vendimi dhe ka kërkuar vazhdimin e mëtejshëm të hetimeve, në bazë të neneve 290 dhe 291 të KPP-së.

17. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 956 akti, datë 20.10.2011, pasi ka marrë në shqyrtim ankimin dhe në interpretim të dispozitave procedurale të zbatueshme në çështjen në fjalë, ka vlerësuar se subjektet procedurale që mund të kundërshtojnë në gjykatë këtë lloj vendimi janë personat që kanë bërë ankim ose kallëzim. Sipas gjykatës, në kushtet kur procedimi penal ka nisur mbi kallëzimin e Komisarariatit të Policisë nr. 4 dhe kërkuesi nuk ka paraqitur as kallëzim dhe as ankim për shkaqet e vdekjes së vëllait të tij, ai nuk legjitimohet në paraqitjen e këtij ankimi, pavarësisht lidhjes së tij me viktimën.

18. Gjykata ka theksuar, gjithashtu, se interpretimi i ligjit procedural është atribut i gjykatave të sistemit gjyqësor dhe i organeve që e zbatojnë atë. Nisur nga ky parim, edhe sqarimi i kuptimit të çdo dispozite të kodeve përkatëse të Procedurës, edhe raporti me dispozitat e tjera të përafërta me të për zbatimin e tyre në gjykimet e çështjeve është në kompetencë të gjykatave të sistemit gjyqësor. Megjithatë, problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit mund të merren në konsideratë prej kësaj Gjykate, por vetëm nëse përmes këtij procesi cenohet e drejta kushtetuese themelore për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimin nr. 17, datë 24.3.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Neni 291 i KPP-së parashikon se: *"1. Kur ekzistojnë rrethanat që nuk lejojnë fillimin e procedimit, prokurori jep vendim të arsyetuar për mosfillimin e procedimit. 2. Vendimi u njoftohet menjëherë atyre që kanë bërë kallëzim ose ankim, të cilët mund ta kundërshtojnë atë në gjykatë, brenda pesë ditëve nga njoftimi i vendimit."* Gjykata vëren se sipas kësaj dispozite i është njohur e drejta e ankimit në të tilla raste vetëm kallëzuesit ose personit që ka bërë ankim, pra personit që ka vënë në lëvizje organin e akuzës, dhe ka iniciuar procedimin penal. Instituti i ankimit ndaj vendimit të mosfillimit të procedimit penal është interpretuar edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me vendimin nr. 2, datë 20.6.2013, të cilat janë shprehur se: *"faza e fillimit të procedimit penal është e lidhur kryesisht me verifikimin e kushteve dhe të rrethanave që nuk lejojnë fillimin e hetimeve në drejtim të personit të dyshuar apo atij të cilit i atribuohet kryerja e veprës penale. Vendimi i mosfillimit të procedimit penal nuk prek interesat e personit që i atribuohet vepra penale. Në këtë kuptim, nuk mund të ketë ndonjë arsye që ky person të bëjë ankim kundër vendimit të mosfillimit. Në bazë të nenit 291 të KPP-së, të legjitimuar për të paraqitur ankim janë vetëm kallëzuesi ose i dëmtuari ankues, sipas përcaktimeve të parashikuara prej nenit 284 të KPP-së. Të drejtën e ankimit dhe për rrjedhojë edhe legjitimitimin për të ankimuar vendimin e mosfillimit, Kodi i Procedurës Penale ia njeh, përveç subjektit të "dëmtuar akuzues", që në bazë të nenit 58 të KPP-së si pasojë e veprës penale ka të drejtë të paraqesë kërkesë për fillimin e procedimit penal dhe të ngrejë akuzë drejtpërdrejtë në gjykatë, edhe atyre subjekteve të dëmtuara pa ankimin e të cilëve nuk mund të fillojë procedimi penal e kur ka filluar nuk mund të vazhdojë, në bazë të nenit 284 të KPP-së. Për më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke qartësuar, arrijnë në konkluzionin logjik se sipas nenit 291/2 të KPP-së prokurori duhet t'i njoftojë vendimin e mosfillimit të procedimit penal, duke i dhënë mundësinë për t'u ankuar kundër këtij vendimi, kallëzuesit të veprës penale, i cili mund të jetë, rast pas rasti, edhe i dëmtuari nga vepra penale, si edhe ankuesit, kur ka të tillë, në kuptim të nenit 284 të KPP-së."*

20. Gjykata vëren se sipas nenit 58 të KPP-së personi i dëmtuar ose trashëgimtarët e tij kanë të drejtë të kërkojnë procedimin e autorit dhe shpërblimin e dëmit, kanë të drejtë të parashitjnë kërkesa në organin procedues dhe të kërkojnë marrjen e provave. Në këtë kuptim, kërkuesi apo familjarët e tjerë të viktimës nuk kanë pasur asnjë pengesë ligjore që të kërkonin të dhëna dhe informacione nga organi i

akuzës apo që të paraqisnin kallëzim për shkak të dyshimeve për shkaqet e vdekjes së viktimës SH.K. Për sa kohë që kërkuesi nuk ka vënë në lëvizje organin e akuzës për fillimin e procedimit penal, ai nuk legjitimohet në paraqitjen e ankimit ndaj këtij vendimi. Edhe pse në dukje dispozita e nenit 291 të Kodit të Procedurës Penale cenon të drejtën e aksesit, duke e parë këtë dispozitë në harmoni me dispozitat e tjera të KPP-së si dhe me përfundimet e vendimit nr. 2, datë 20.6.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, Gjykata vlerëson se nuk preket në thelb e drejta e aksesit.

C. Lidhur me pretendimin për cenimin e së drejtës së ankimit

21. Kërkuesi pretendon cenimin e së drejtës për një ankim efektiv. Sipas tij, në kuptim të nenit 13 të KEDNJ-së në rastet kur të afërmit e viktimës kanë dyshime lidhur me shkaqet e vdekjes së tij, kuptimi i një mjeti ligjor efektiv kërkon një hetim efektiv dhe tërësor për identifikimin dhe dënimin e personave përgjegjës, duke përfshirë edhe lirinë e të afërmeve për të marrë pjesë në procedurat e hetimit. Interpretimi që gjykatat i kanë bërë nenit 291/2 të KPP-së nuk përputhet me kuptimin dhe qëllimin e dispozitave të tjera që garantojnë të drejtat procedurale të palëve në një proces penal, duke sjellë përjashtimin e kërkuesit nga e drejta e ankimit kundër vendimit të Prokurorisë.

22. Në nenin 43 të Kushtetutës parashikohet se çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe. E drejta e ankimit kundër një vendimi gjyqësor, mbi bazën e parashikimit kushtetues, është rregulluar edhe nga dispozitat materiale e procedurale konkrete. Kjo e drejtë duhet kuptuar si mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj (*shih vendimin nr. 27, datë 9.5.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

23. Kushtetuta i garanton individit të drejtën për t'u ankuar të paktën një herë ndaj një vendimi gjyqësor të dhënë ndaj tij në një gjykatë më të lartë. Gjykata ka theksuar se e drejta themelore e ankimit është një e drejtë procedurale që shërben për të mbrojtur një të drejtë substanciale. Kjo e drejtë bazohet në parimin se “...nuk mund të ekzistojë një e drejtë pa të drejtën e ankimit” ose “...nuk ka të drejtë ankimi pa pasur një të drejtë” (*shih vendimin nr. 12, datë 14.4.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

24. Në kuptim të sa më sipër, Gjykata vlerëson se kërkuesi e ka ushtruar të drejtën kushtetuese të ankimit. Atij i është njohur e drejta të kundërshtojë vendimin gjyqësor që ka vendosur moslegjitimitimin e tij për kundërshtimin e vendimit për mosfillimin e procedimit penal në të gjitha shkallët e ankimit, ankim që është marrë në shqyrtim nga gjykatat më të larta duke iu dhënë përgjigje e argumentuar pretendimeve të ngritura nga kërkuesi. Për këtë arsye edhe ky pretendim i kërkuesit është i pabazuar.

25. Në përfundim, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkuesit për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës, janë haptazi të pabazuara për rrjedhojë kërkesa duhet të rrëzohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës, si dhe të neneve 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Sokol Berberi, Fatmir Hoxha, Altina Xhoxhaj, Vitore Tusha, Besnik Imeraj, Fatos Lulo

Anëtarë kundër: Vladimir Kristo, Gani Dizdari

MENDIM PAKICE

1. Jam i mendimit se kërkesa e shtetasit Fatos Prizreni, lidhur me pretendimin për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë, duhej pranuar për arsyet e mëposhtme.

2. Nga rrethanat e çështjes rezulton se vëllai i kërkuarit, i dënuar me burgim për kryerjen e një veprë penale, ka ndërruar jetë në Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza”. Prokuroria e Tiranës, mbi bazën e kallëzimit të Komisarariatit të Policisë nr. 4, Tiranë, ka vendosur mosfillimin e procedimit penal lidhur me ngjarjen në fjalë. Një kopje e këtij vendimi i është komunikuar kërkuarit, i cili ka paraqitur ankim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

3. Gjykatat e juridiksionit të zakonshëm e kanë refuzuar ankimin e kërkuarit, duke arsyetuar se bazuar në nenin 291 të KPP-së, ai nuk legjitimohet të kundërshtojë vendimin e mosfillimit të procedimit penal të prokurorisë, përderisa ai nuk është subjekti që ka paraqitur kallëzim apo ankim. Për pasojë, kërkuari i është drejtuar kësaj Gjykate duke pretenduar se i është cenuar e drejta e aksesit në gjykatë për shkak të interpretimit të gabuar që gjykatat e juridiksionit të zakonshëm i kanë bërë nenit 291 të KPP-së, si dhe për shkak të anashkalimit prej tyre të nenit 58 të KPP-së, i cili i njeh të dëmtuarit ose trashëgimtarëve të tij të drejtën për të kërkuar procedimin e fajtorit.

4. Shumica në vendimin e saj edhe pse pranon se problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit mund të merren në konsideratë prej kësaj Gjykate, por vetëm nëse përmes këtij procesi cenohet e drejta kushtetuese themelore për një proces të rregullt ligjor (*shih paragrafin 18 të vendimit*), nuk i shmanget interpretimit të ngushtë të neneve 58 dhe 291 të KPP-së, të bërë nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm.

5. Shumica ka vërejtur se sipas nenit 291 të KPP-së, e drejta e ankimit ndaj vendimit të mosfillimit të procedimit i është njohur vetëm kallëzuesit ose personit që ka bërë ankim, pra personit që ka vënë në lëvizje organin e akuzës, dhe ka iniciuar procedimin penal. Ndërsa sipas nenit 58 të KPP-së, arsyeton shumica, personi i dëmtuar ose trashëgimtarët e tij kanë të drejtë të kërkojnë procedimin e autorit dhe shpërblimin e dëmit, kanë të drejtë të parashtrojnë kërkesa në organin procedues dhe të kërkojnë marrjen e provave. Në këtë kuptim, kërkuari apo familjarët e tjerë të viktimës nuk kanë pasur asnjë pengesë ligjore që të kërkonin të dhëna dhe informacione nga organi i akuzës apo të paraqisnin kallëzim për shkak të dyshimeve për shkaqet e vdekjes së viktimës SH.K. Për këto arsye, shumica ka arritur në përfundimin se për sa kohë që kërkuari nuk ka vënë në lëvizje organin e akuzës për fillimin e procedimit penal, ai nuk legjitimohet në paraqitjen e ankimit ndaj këtij vendimi. Ajo (shumica), duke u bazuar edhe në përfundimet e vendimit nr. 2, datë 20.6.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ka vlerësuar se nuk preket në thelb e drejta e aksesit të kërkuarit (*shih paragrafët 19-20 të vendimit*).

6. Në ndryshim nga shumica, vlerësoj se në rastin konkret një trajtim i tillë i ngushtë formal-juridik i problemit më thelbësor në këtë çështje, duke u kufizuar thjesht në interpretimin e nenit 291 të KPP-së, lë jashtë vëmendjes elementin më të rëndësishëm të procesit të rregullt ligjor, respektimin e së drejtës së aksesit në gjykatë, të sanksionuar nga neni 42 i Kushtetutës dhe neni 6 të Konventës Evropiane të Drejtave të Njeriut (KEDNJ).

7. Sikurse konstaton edhe shumica, në jurisprudencën e saj Gjykata është shprehur se e drejta për t’iu drejtuar gjykatës nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal. Në këtë këndvështrim, Gjykata ka theksuar se e drejta për t’iu drejtuar gjykatës përbën një garanci për administrimin e mirë të drejtësisë, prandaj çdo interpretim i ngushtë i nenit 42 të Kushtetutës dhe i nenit 6 të KEDNJ-së nuk përputhet me qëllimet dhe objektin e këtyre dispozitave (*shih vendimet nr. 14, datë 3.6.2009; nr. 41, datë 28.9.2011; nr. 21, datë 29.4.2013 të Gjykatës Kushtetuese*). Administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë për t’i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të shqyrtimit të çështjes. E

drejta për t'iu drejtuar gjykatës është një nga aspektet e së drejtës për gjykim, e sanksionuar në nenin 42 të Kushtetutës. Mohimi i së drejtës për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare prej saj për pretendimet e ngritura, përbën cenim të së drejtës themelore për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 7, datë 11.3.2008; nr. 14, datë 3.6.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

8. Gjithashtu, Gjykata ka vlerësuar se neni 42 i Kushtetutës sanksionon në vetvete jo vetëm të drejtën e individit për t'iu drejtuar gjykatës, por edhe detyrimin e shtetit që t'ia garantojë atij këtë akses. Gjykata ka konsideruar se sipas këtij neni detyrimi për të garantuar të drejtën efektive të aksesit në gjykatë nuk nënkupton thjesht mungesën e një ndërhyrjeje, por mund të kërkojë ndërmarrjen e veprimeve pozitive nga ana e shtetit. Në rast se mohohet një e drejtë e tillë, procesi konsiderohet jo i rregullt, sepse aksesit në gjykatë është para së gjithash një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t'iu drejtuar gjykatës (*shih vendimet nr. 5, datë 6.3.2009; nr. 17, datë 18.7.2008; nr. 15, datë 17.4.2003 të Gjykatës Kushtetuese*).

9. Ky qëndrim i Gjykatës është në një linjë me qëndrimet tashmë të konsoliduara të GJEDNJ-së apo gjykatave të tjera simotra. GJEDNJ-ja, që në vitin 1975, në çështjen *Golder kundër United Kingdom* (çështja 4451/70, vendimi datë 21.2.1975, par. 35), është shprehur se “do të ishte e pakonceptueshme, sipas mendimit të Gjykatës, që neni 6 par. 1 të përshkruajë në detaje garancitë procedurale që u ofrohen palëve gjatë një procesi dhe të mos mbrojtë në radhë të parë atë që në fakt bën të mundur përfitimin e garancive të tilla, që është aksesit në një gjykatë. Karakteristikat e procedurave gjyqësore, të tilla si: rregullsia, publiciteti dhe shpejtësia, nuk do të kenë fare vlerë nëse nuk ka procedura gjyqësore”. Pra, duke bërë një interpretim të të “drejtave efektive”, GJEDNJ-ja në vendimin *Golder kundër Mbretërisë së Bashkuar* përcaktoi se garancitë e procesit të rregullt ligjor, të parashikuara në detaje nga neni 6 i KEDNJ-së, do të ishin të pavlefshme nëse do të ishte i pamundur fillimi i një procesi gjyqësor¹.

10. GJEDNJ-ja edhe në çështjen *McElhinney kundër Irlandës* (aplikimi nr. 31253/96, par. 33), si dhe në çështjen *T.P. dhe K.M. kundër Mbretërisë së Bashkuar* (aplikimi nr. 28945/95, par. 96), ka ritheksuar e drejta e aksesit “është një aspekt i pandarë i garancive të mishëruara në nenin 6, duke iu referuar parimeve të shtetit të së drejtës dhe të shmangies së pushtetit arbitrar, që qëndrojnë në themel të Konventës. Kështu, neni 6 § 1 i siguron gjithsecilit të drejtën për të pasur çfarëdo pretendimi në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij civile përpara një gjykate”.

11. Ndërsa Gjykata Kushtetuese Gjermane është shprehur se “gjykatat nuk mund të injorojnë detyrimin për të respektuar të drejtën e aksesit të individit në gjykatë, përkundrazi ato kanë detyrimin ta respektojnë atë në çdo moment dhe të marrin të gjitha masat që ajo të realizohet **pavarësisht situatës juridike**” (BVerfGE 29, 45).

12. Nga sa më lart, ndryshe nga shumica, jam i mendimit se në aspektin kushtetues, edhe në këndvështrimin e mjetit efektiv, e drejta e aksesit hyn në të drejtat themelore të individit, të cilat në çdo rast duhet të garantohen nga gjykatat. Çdo mosmarrëveshje apo kundërshti ndërmjet organeve shtetërore dhe individit duhet të ketë si destinacion përfundimtar gjykatat, të cilat duhet t'u japin përgjigje pretendimeve të tyre. Pra, edhe pse si çdo e drejtë tjetër edhe e drejta e aksesit në gjykatë mund t'u nënshtrohet kufizimeve, ato duhet të jenë deri në atë masë sa të mos cenojnë thelbin e kësaj të drejte. Çka do të thotë se në balancën ndërmjet së drejtës së aksesit dhe mënyrës së interpretimit të ligjit, e drejta e aksesit duhet të mbizotërojë.

13. Në këtë kuptim, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm brenda hapësirës së juridiksionit të tyre, në respekt të parimit të gjykatës së caktuar me ligj dhe të parimit të kushtetutshmërisë, gjatë shqyrtimit të mosmarrëveshjeve janë të detyruara të bëjnë një interpretim pajtues të ligjit që duhet të zbatohet për zgjidhjen e çështjes konkrete me standardet kushtetuese. Gjykata ka theksuar tashmë se duke pasur parasysh edhe rolin qendror të Gjykatës së Lartë në sistemin tonë gjyqësor, lipset që kjo gjykatë, në përputhje edhe me nenin 1 të Kodit të Procedurës Penale, të mos kufizohet vetëm në dispozitat e këtij Kodi, por të zbatojë drejtpërsëdrejti Kushtetutën dhe KEDNJ-në (*shih vendimin nr. 20, datë 1.6.2011 të*

¹ Shih *The European Convention on Human Rights*, Jacobs & White, Oxford, Fourth Edition, f. 170.

Gjykatës Kushtetuese). Nëse kjo nuk është e mundur, në rast se nga interpretimi i ligjit konkret cenohen standardet kushtetuese (e drejta e aksesit në çështjen në gjykim), gjyqtari/gjyqtarët duhet t'i drejtohen Gjykatës Kushtetuese për të kërkuar antikushtetutshmërinë e ligjit.

14. Në rastin në shqyrtim, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, gjatë zbatimit të dispozitës së nenit 291 të KPP-së, nuk kanë bërë asnjë përpjekje për ta interpretuar atë në harmoni me dispozitat e tjera procedurale penale si dhe me frymën e Kushtetutës dhe as kanë kërkuar në rrugën e kontrollit incidental kushtetutshmërinë e normës juridike në fjalë. Ato nuk kanë mbajtur në konsideratë as qëndrimin e organit të akuzës, i cili, nëpërmjet njoftimit të vendimit të mosfillimit të procedimit penal familjarëve të viktimës dhe, për pasojë, njohjes atyre të së drejtës së ankimit ndaj këtij vendimi, ka bërë *de facto* edhe një interpretim pajtues të dispozitave të neneve 58 dhe 291 të KPP-së me Kushtetutën. Gjithashtu, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, për të arritur në një përfundim sa më të drejtë lidhur me zgjidhjen e çështjes, nuk kanë marrë parasysh as faktin se mosfillimi i procedimit penal, në thelb, ka të bëjë me mosprocedimin e fajtorit të veprës penale dhe se në këtë drejtim neni 58 i KPP-së ia njeh këtë të drejtë (procedimin e fajtorit) të dëmtuarit ose trashëgimtarëve të tij (si në rastin në fjalë). Përkundrazi, gjykatat kanë zgjedhur “rrugën më të shkurtër”, atë të interpretimit të ngushtë të nenit 291 të KPP-së, sipas të cilit e drejta e ankimit lidhet detyrimisht me faktin e vënies në lëvizje të organit të akuzës për fillimin e procedimit penal. Kësaj të mete nuk ka mundur t'i shmanget as shumica në arsyetimin e vendimit të saj.

15. Po në këtë kontekst, përpjekjet e shumicës për të mbështetur arsyetimet e veta në vendimin unifikues nr. 2, datë 20.6.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë të pabazuara dhe të pavend. Në vlerësimin tim ky vendim nuk mund t'i shërbejë kësaj Gjykate për të vlerësuar kushtetutshmërinë e vendimeve të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm, pjesë e të cilit janë edhe Kolegjet e Bashkuara. Për më tepër, ky vendim në vetvete është kontradiktor, pasi edhe pse njeh si subjekte të procedimit penal edhe të dëmtuarin (*shih pikën 9 të vendimit unifikues*), këtij të fundit i njeh të drejtën e ankimit vetëm ndaj vendimit të pushimit të çështjes (*shih pikën 30 të vendimit unifikues*) dhe jo ndaj vendimit të mosfillimit të procedimit penal, pavarësisht ngjashmërive ndërmjet këtyre dy instituteve të konfirmuara në vendimin unifikues (*shih pikën 24 të vendimit unifikues*).

16. Për këto arsye jam i mendimit se kushtëzimi i së drejtës së të dëmtuarit, ose i trashëgimtarëve të tij, për t'u ankuar ndaj vendimit të mosfillimit të procedimit penal vetëm në rastet kur ai ka qenë kallëzues i veprës penale, i cenon atij të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës. Në këtë këndvështrim çmoj se gjykatat e juridiksionit të zakonshëm duhet të synonin t'i jepnin një zgjidhje ankimit të kërkuarit duke zbatuar drejtpërdrejt Kushtetutën (interpretim pajtues të neneve 58 dhe 291 të KPP-së me Kushtetutën) apo t'i kërkonin kësaj Gjykate të vlerësonte kushtetutshmërinë e parashikimit ligjor konkret, nenit 291/2 të KPP-së. Në rastin në shqyrtim, sikurse u theksua më lart, përderisa gjykatat e juridiksionit të zakonshëm nuk kanë përmbushur këtë detyrim, ngelej detyrë e kësaj Gjykate të qartësonte kuptimin e dispozitës konkrete në pajtim me standardet kushtetuese.

17. Si përfundim, vlerësoj se në rastin konkret gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, duke mos pranuar ankimin e kërkuarit, i kanë cenuar atij të drejtën e aksesit në gjykatë, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të KEDNJ-së.

Anëtar: Vladimir Kristo